

Sektorpolitik for børn 0-5 år

Indholdsfortegnelse

■ Indledning	4
■ Relationer	6
■ Læring.....	10
■ Sundhed	14
■ Børn med særlige behov	18

Indledning

Sektorpolitikken på dagtilbudsområdet børn 0-5 år tager afsæt i byrådets vision 2016, den overordnede børn og ungepolitik og de tværgående politikker i Randers Kommune. Sektorpolitikken beskriver, hvordan det pædagogiske arbejde kan udmøntes i forhold til børn 0-5 år inden for rammerne og værdisættet i den overordnede børn og ungepolitik. Dagtilbudsloven og Serviceloven er ligeledes rammesættende i forhold til politikken og det pædagogiske arbejde i dagtilbuddene.

Den røde tråd

Sektorpolitikken omfatter samtlige børn i Randers Kommune fra 0 og op til 5 år. Ønsket med politikken er at sikre en fælles tilgang til arbejdet med børn 0-5 år på tværs af faggrupper og institutioner.

Ligesom i den overordnede børn og ungepolitik og den sammenhængende politik for børn og unge med behov for støtte arbejdes der i sektorpolitikken ud fra begreberne:

- Barnet i centrum
- Helhed i indsatsen
- Tværfaglighed

Dette skal være med til at sikre det tværfaglige samarbejde og en helhedsorienteret indsats til det enkelte barn.

Politikken har ligeledes til formål at sikre en høj grad af inklusion. Derfor skal der fortsat udvikles støttende læringsmiljøer, der imødekommer alle børns behov og anerkender, at børn har forskellige forudsætninger. Det er væsentligt, at de professionelle anvender samme sprog bl.a. i form af en anerkendende og ressourceorienteret tilgang til barnet, hvor der tages udgangspunkt i barnets styrker, ressourcer og succeser, samt at barnet støttes i positive og udviklende relationer. Målet er, at alle børn og deres forældre oplever en sammenhæng og helhed i indsatsen.

Struktur

Politikken tager afsæt i den overordnede børn og ungepolitik og de fire temaer:

- Relationer
- Læring
- Sundhed
- Børn med særlige behov

Temaerne i sektorpolitikken hænger sammen og er hinandens forudsætninger. Eksempelvis har relationsarbejdet og børnenes sundhed og trivsel stor indflydelse på deres læring og deres lyst til at udforske nye områder.

Under hvert tema opereres der med fire interesser: Børn, forældre, ledelse og medarbejdere. Indledningsvist til hvert tema er en beskrivelse og forståelse af selve temaet og de tilhørende begreber. Herefter er der angivet målsætninger og eksempler på initiativer, der kan underbygge og videreudvikle det pædagogiske arbejde inden for hvert af temaerne. Målsætningerne og eksemplerne på initiativer skal bidrage til at føre politikken ud i livet og dermed danne afsæt for det daglige arbejde i dagtilbuddene.

Evaluerings

Tidsperspektivet for sektorpolitikken er 4-årigt. Evaluering af sektorpolitikken sker dels som et led i evalueringen af dagplejens og institutionernes aftaler med byrådet, idet aftalemålene i høj grad afspejler målsætninger og initiativer i sektorpolitikken, dels som en samlet overordnet vurdering af effekten af sektorpolitikken midtvejs i perioden.

Sektorpolitikken vil ligeledes blive evalueret løbende ved opfølgning og revurdering af pædagogiske læreplaner, som et led i de pædagogiske tilsyn samt i arbejdet med børnemiljøvurderingerne.

Relationer

En væsentlig forudsætning for, at barnet trives, er, at barnet føler sig forbundet til og anerkendt af børn og voksne. Dette stiller krav om, at barnet indgår i tætte og anerkendende relationer til betydningsfulde voksne og knytter venskaber til andre børn. Relationsarbejdet handler om, at barnet føler sig set, hørt, forstået og anerkendt i samspejlet med voksne og andre børn. Det skal føle sig betydningsfuldt, ligeværdigt og som en del af fællesskabet, hvilket er grundlæggende for at sikre en udvikling af barnets sociale, personlige og faglige kompetencer.

I dagtilbuddet ligger ansvaret for den gode relation hos den professionelle, hvilket stiller krav om, at de professionelle leder barnet og viser positive alternativer og agerer som rollemodeller i relationsarbejdet.

Børn

Børnene indgår dagligt i en lang række forskellige relationer – i familien, på legepladsen og ved måltider, hvormed børnenes relationskompetencer løbende udfordres og udvikles. De professionelle i dagtilbuddet inddrager også børnene mere bevidst i relationsarbejdet med henblik på at styrke og udvikle børnenes relationskompetencer. Det er væsentligt, at børnene får en forståelse for, hvordan de gode relationer skabes og fastholdes.

Bevidst kan der arbejdes med børnenes relationskompetencer ved:

- At arbejde aktivt med normer i børnegruppen. *Eksempelvis ved at tale med børnene om, hvordan man henvender sig til hinanden, når man vil lege.*
- At give rum til børnenes omsorg for hinanden ved at opmuntre børnene til at hjælpe, støtte og trøste hinanden. *Eksempelvis ved at understøtte at børnene hjælper hinanden.*
- At børnene bliver set, hørt og inddraget i tilrettelæggelsen af nye legeaktiviteter. *Eksempelvis kan børnene inddrages i en dialog om, hvilke legeaktiviteter, der kan fremme et positivt og ukompliceret møde med nye kammerater.*
- At etablere mindre fællesskaber eller grupper ud fra interessefællesskaber.

Det gode relationsarbejde betyder:

- At børnene oplever tryghed og tillid i deres relationer til voksne og børn.
- At børnene er en del af fællesskabet og indgår i positive, bæredygtige og anerkendende relationer.
- At børnene har en eller flere jævnaldrende, de kalder deres ven.
- At børnene føler sig betydningsfulde og medinddraget.

- At børnene støtter, anerkender og hjælper hinanden.
- At børnene håndterer konflikter og uoverensstemmelser på en konstruktiv måde.

Forældre

Det gode forældresamarbejde er kendetegnet ved en kultur, hvor forældrene er med til at tage ansvaret for, støtte op om og sikre en sammenhæng i det relationsarbejde, der finder sted i hjemmet og dagtilbuddet. Det er således et naturligt element, at forældrene tager ansvar, anerkender og støtter op om barnets positive legerelationer. Det er ligeledes af afgørende betydning, at forældrene er bekendte med det pædagogiske afsæt, der danner rammerne for relationsarbejdet i dagtilbuddet.

Dette kan ske ved:

- At forældrene løbende indgår i dialog med personalet om, hvilke positive legerelationer barnet indgår i. På denne baggrund kan forældrene eksempelvis invitere barnets legekammerater med hjem og sikre en vis bredde i barnets legerelationer.
- At forældrene er opmærksomme på de gode relationer i forhold til hele børnegruppen. Det kan eksempelvis ske ved, at forældrene løbende deltager i arrangementer eller aktiviteter i

barnets dagtilbud. Ligeledes at personalet løbende informerer forældregruppen om mulige udfordringer i børnegruppen.

- At forældre og medarbejdere i samarbejde afstemmer og konkretiserer gensidige forventninger til hinanden i forhold til relationsarbejdet.

Ledelse

Det er væsentligt, at ledelsen skaber fundamentet for en anerkendende kultur i dagtilbuddet. Ledelsen udarbejder og beskriver, i samarbejde med medarbejderne, de overordnede rammer, inden for hvilke relationsarbejdet udfoldes. Ledelsen opstiller fælles mål for relationsarbejdet, der støtter op om og sikrer tid, ro og rum til udfoldelsen af det gode relationsarbejde, ligesom ledelsen er rollemodel over for børn, forældre og medarbejdere i relationsarbejdet.

Dette kan ske ved:

- At ledelsen skaber rum i personalegruppen til eksperimenter og anvendelsen af nye metoder med henblik på at kvalificere og sikre en fortsat udvikling af relationsarbejdet.
- At ledelsen sikrer en formaliseret vejlednings, refleksions- og evalueringskultur mellem ledelse og medarbejdere samt medarbejderne imellem. *Eksempelvis i brugen af videosupervision,*

relationsskemaer og iværksættelsen af aktuelle initiativer.

- At ledelsen sikrer en løbende udvikling og opkvalificering af personalegruppen med afsæt i aktuelle behov, samt at medarbejderne har kendskab til de nyeste metoder indenfor relationsfeltet.

Medarbejdere

I dagtilbuddet ligger ansvaret for den gode relation hos medarbejderne, ligesom medarbejderne er rollemodeller i forhold til det gode relationsarbejde. Medarbejderne er kendetegnede ved nærværende og anerkendende voksne, der ser, lytter og anerkender barnet - og justerer sig i forhold til barnet. De aflæser og afsøger løbende det felt, de agerer i – det vil sige, at de fornemmer, hvad barnet har af behov for derigennem at understøtte og virkeliggøre barnets udviklingspotentialer. De lærer børnene at indgå i sociale relationer og støtter og guider i forhold til børnenes leg og venskaber.

Dette kan ske ved:

- At medarbejderne skaber gode rammer for, at børnene får mulighed for at knytte sig til hinanden og sikrer, at de optimale rammer er til stede med hensyn til indretning af legerum og legeredskaber. *Eksempelvis ved at medarbej-*

derne løbende iagttager og reflekterer over børnegruppen: Hvad foretrækker de at lege med, hvor og med hvem leger de bedst, og hvordan kan børnene udfordres i forhold til nye legerelationer?

- At medarbejderne anvender forskellige metoder og værktøjer i relationsarbejdet. *Eksempelvis videosupervision til at udvikle og understøtte de gode relationer samt relationsskemaer til at synliggøre omfanget af barnets relationer.*
- At medarbejderne sikrer, at Børnemiljøvurderingen samt andre undersøgelser aktivt anvendes med henblik på at opkvalificere og styrke de positive og anerkendende relationer i dagtilbuddet.
- At medarbejderne fortæller de gode historier om barnet, informerer, vejleder og støtter forældrene i, hvordan de i samværet med barnet kan understøtte det gode relationsarbejde.

Læring

Læring kan beskrives som en proces, hvor børn tilegner sig viden, kunnen og færdigheder gennem de erfaringer, de gør sig ved blandt andet at deltage og bidrage i samspil med andre. Læring sker, der hvor børnene færdes, eksempelvis i familien, i barnets dagtilbud og i det fritidsliv, barnet har. Læring sker for det enkelte barn, men også i børnegruppen som helhed.

Børns relationer, deres opmærksomhed, sprog og kommunikation er grundlaget for et udviklende læringsmiljø. Når barnet oplever, at det kan fastholde andres opmærksomhed, samt at det bliver lyttet til, vil det tillægge sig selv og sine omgivelser en værdi, som får indflydelse på dets selvværd og trivsel. I læringsmæssig forstand er barnet afhængig af sin relation til andre og at blive set som et ligeværdigt individ for at kunne udvikle selvbevidsthed og selvværd.

Børn fødes både nysgerrige og opmærksomme over for den verden, der omgiver dem. De professionelle i dagtilbuddet sikrer, at barnets opmærksomhed bliver fokuseret på specifikke objekter og temaer. Den professionelle skaber et læringsmiljø, hvori barnet lærer sig at lytte, deltage og bidrage i fællesskabet.

I dag handler læringsbegrebet i dagtilbuddene i høj grad om at skabe bevidst læring hos barnet

ved at tage udgangspunkt i barnets interesser, op-tagethed, engagement, aktivitet og selvstændige udforskning af konkrete problemer. Det handler både om aktiv eksperimenteren, konkrete oplevelser og mere abstrakte tankeprocesser.

Hvert barn har sin egen måde at tilegne sig ny viden og kunnen på – barnets helt egen personlige læringsstil. Et barn lærer bedst, når flere sanser er involveret, og barnet er aktiv i sin egen læreproces.

I dagtilbuddet bliver det derfor en positiv udfordring at skabe udviklende læringsmiljøer i samspillet mellem barnets egen aktivitet - her ofte den spontane leg, og så den professionelle tilgang, hvor der arbejdes med barnets læring og udvikling.

For at understøtte barnets eget initiativ til læring via legen fordrer det:

At der gives plads til børnenes egne spontane lege. Børnene sætter selv rammerne, laver reglerne, udfylder og besætter rollerne, løser konflikter og udvikler legen.

For at den professionelle understøtter læringen i legen fordrer det:

At legen sættes i gang ud fra en didaktisk tilgang

til, hvilket mål der er med en bestemt leg. Den professionelle planlægger og igangsætter legen, mens børnene har medbestemmelse og medindflydelse inden for nogle givne rammer. Legen har et læringsmæssigt og/eller socialiserende sigte.

Den professionelle skal sikre et niveau for læring, som barnet kan håndtere. For de mindste børn vil afsættet være det konkrete og håndgribelige, herunder at barnet bruger sanserne, oplever og bevæger sig. Når børnene er større, bliver det i læringssituationer muligt at gå fra de konkrete ting til det mere abstrakte.

I dagtilbuddet i Randers Kommune er der fokus på:

- At give børn medbestemmelse og medindflydelse.
- At gøre barnet til den aktive.
- At tro på barnet som kompetent medspiller i egen og fællesskabets læringsproces.
- At have tid, rum og ro til fordybelse, refleksion og dokumentation.
- At arbejde med mange måder at lære på.
- At tage udgangspunkt i barnets erfaringer og viden for at bringe det videre.
- At bygge på teorien om zonen for nærmeste udvikling.
- At arbejde målrettet med dokumentation for børnenes læringsproces og – udbytte.

Børn

Dagtilbuddet er det første professionelle læringsmiljø på barnets videre vej gennem uddannelsessystemet. Derfor er indsatsen i dagtilbuddet medvirkende til, at barnet får et bedre skole- og uddannelsesliv.

I dagtilbuddet rustes barnet fagligt, socialt og personligt til det videre liv. Barnet oplever og lærer, hvordan det skal håndtere de sociale spilleregler, så barnet kan byde sig til, og andre børn synes, at barnet er interessant.

I dagtilbuddet betyder det:

- At legen er barnets foretrukne måde at lære på.
- At barnet deltager i aktiviteterne, fordi barnet er motiveret og har lyst til at deltage. *Eksempelvis kan barnet inddrages i de praktiske gøremål og øve færdigheder som at tage tøj på selv og at rydde op efter sig.*
- At barnets spontane lyst og leg indtænkes i de planlagte aktiviteter.
- At barnets nysgerrighed bliver pirret. *Eksempelvis ved at kunne (klatre, cykle, spille bold), at opleve (mærke suset, opsøge det spændende), at nyde (sanseoplevelserne, naturens dufte) og at forstå (hvorfor er jeg her? Hvad er ondt og hvad er godt?)*

- At barnets udfordres ud fra nærmeste udviklingszone.
- At den voksne tager afsæt i, hvad barnet er optaget af, men samtidig er opmærksom på, at barnet bliver udfordret og stimuleret til at få ny viden og nye interesser. For barnet skal aktiviteten give sammenhæng, helhed og mening.
- At barnet oplever, at der er forskellige læringsmiljøer til stede i dagtilbuddet, samt at der er rum for aktiviteter i form af leg, forsøg og eksperimenter. *Nogle børn lærer bedst ved at gøre tingene. For eksempel at fisken, der bliver fanget på fisketuren, bagefter bliver parteret, stegt og spist hjemme i dagplejen/institutionen. Mens andre børn har det bedst med at se på, at processerne finder sted og at være sammen med de andre børn i forbindelse med aktiviteten.*

Forældre

Forældrene er de mest betydningsfulde voksne i barnets liv, og forældrene indgår i barnets liv som de væsentligste rollemodeller. Derfor er en gensidig forventningsafklaring mellem dagtilbuddet og barnets forældre væsentlig for barnets udbytte af sin læring. Det er vigtigt, at forældrene ser barnet som et barn i udvikling, samt at forældrene understøtter barnets egne initiativer i forhold til læring.

Dette kan ske ved:

- At forældrene indgår i dialog og samarbejde med de professionelle i dagtilbuddet om barnets læring. Det betyder, at forældrene støtter op om den læring for barnet, som de professionelle iværksætter. Samtidig tager de professionelle afsæt i forældrenes viden om deres eget barn
- At forældrene aktivt indgår, har et medansvar og er involverende i forhold til deres barns læring. *Eksempelvis er det naturligt, når dagtilbuddet arbejder med et barns sprogudvikling via ordlege, rim og remser, at forældrene derhjemme arbejder med barnets sprog ved at læse 10 minutter med barnet hver dag.*
- At forældrene er med til at udfordre barnet i at få ny viden og nye kompetencer. *Eksempelvis skal forældrene sammen med de professionelle være med til at udfordre og motivere børnene til at blive mere og mere selvhjulpne i forhold til praktiske gøremål som påklædning, personlig hygiejne og spisesituationer.*

Ledelse

Det er ledelsen, der sikrer, at der er fokus på dagtilbuddets læringsmiljø, så de overordnede rammer er til stede for, at barnet kan udfordres til læring.

Dette kan ske ved:

- At personalegruppen er sammensat således, at organisationen besidder forskellige kompetencer.
- At ledelsen giver medarbejderne rum for refleksion og mulighed for faglige udfordringer.
- At ledelsen tilegner sig ny viden indenfor området og inspirerer medarbejderne.
- At ledelsen informerer medarbejderne og forældrene om ny viden og forskning i forhold til læring.
- At ledelsen er med til at fortælle den gode historie om dagtilbuddet, og har fokus på de ting der lykkes.
- At ledelsen sikrer sig indsigt i den daglige praksis.

Medarbejdere

Det er medarbejderens ansvar, blandt andet i dialog med forældrene, at vurdere, om børnene lærer noget bestemt igennem de aktiviteter, der er tilrettelagt. Medarbejderen har en strategi for læring, der er tilpasset barnet/børnegruppen.

Det er medarbejdernes ansvar at indrette udfordrende læringsmiljøer. Læringsmiljøerne skal give mulighed for, at der kan opstå dialog omkring den læring, der aktuelt finder sted, og læringsmiljøerne skal være fleksible og dække muligheder for både leg og læring.

Dette kan ske ved:

- At medarbejderen forbereder de pædagogiske

aktiviteter med børnene ud fra didaktiske overvejelser og efterfølgende reflekterer over læringsforløbet.

- At medarbejdernes planlægning af aktiviteter ikke er strammere, end at der sker spontane aktiviteter, når mulighederne byder sig. *Ved årets første snevejrsmiddag kan chancen gribes til at bruge sanserne, eksempelvis ved at mærke sneen på kinderne, forme sneboldene i hænderne og bruge kroppen på en anden måde, end det ellers var planlagt.*
- At medarbejderen tager afsæt i, hvad barnet er optaget af, men samtidig er opmærksom på, at barnet bliver udfordret og stimuleret til at få ny viden og nye interesser.
- At medarbejderen sikrer, at der skabes plads og rum for forskellige typer af lege og udtryksformer. *Eksempelvis ved at der er et hjørne til de stille lege, og andre steder er mulighed for at lege mere "vildt".*
- At dagtilbuddets indretning tager hensyn til børnenes alder, og at der er mulighed for udfordringer og fordybelse på mange niveauer. *Eksempelvis ved at anvende Børnemiljøvurderingen aktivt.*
- At medarbejderne tør udfordre hinanden i synet på barnet, så der kommer forskellige perspektiver på barnets læring.

Sundhed

De gode sunde vaner grundlægges i børneårene og kan udvikles gennem hele livet. Sundhed er en vigtig forudsætning for børns trivsel.

Når der er fokus på sundhed for 0-5-årige børn, lægges der vægt på helheden og på at se det hele sunde menneske, som blandt andet indebærer at se på den fysiske, psykiske og sociale sundhed hos børn. Der tages udgangspunkt i WHO's (World Health Organization) definition af sundhed, hvor sundhed ses som et dynamisk stadium af fysisk, psykisk og socialt velvære.

De tre sundhedsbeskrivelser hænger tæt sammen og påvirker hinanden indbyrdes. Eksempelvis vil en styrkelse af børnenes fysiske sundhed have en positiv indvirkning på deres psykiske sundhed, ligesom børn med en god psykisk sundhed typisk har overskud til at prioritere den fysiske sundhed.

Den fysiske sundhed er karakteriseret ved:

Bevægelse og aktiv livsstil – den naturlige måde at bevæge sig på.

Udeliv og ude-aktiviteter – sol, lys og luft hver dag og mærke de forskellige årstider.

Hygiejne – opmærksomhed på at vaske fingre, rydde op efter sig m.v.

Kost – gode sunde vaner, følge Fødevarestyrelsens anbefalinger.

Søvn/hvile/afslapning – friske og energiske børn, stille stunder og frirum.

Sundhedspolitikker – tydelighed omkring hvilke tiltag, der kan understøtte børnenes fysiske, psykiske og sociale sundhed.

Den psykiske sundhed er karakteriseret ved:

Selvværd – alderssvarende aktiviteter, børnene skal kunne håndtere aktiviteterne og opleve succeser.

Relationer og anerkendelse – opleve gode relationer, føle sig tryk hos børn og voksne.

Trivsel – Understøtte børnene i de valg, de træffer, og introducere dem for noget nyt, der kan udfordre.

Humør – tilladt at have forskellige følelser og turde vise dem samt at have evnen til at kunne aflæse andres følelser.

Æstetik – se farver og nuancer og kunne "sanse det skønne".

Empati – acceptere og benævne børnenes følelser.

Rummelighed – i forhold til hinanden og til det rum, som man befinder sig i.

Tid – til at fordybe sig, til at slappe af og "ikke rigtig lave noget".

Den sociale sundhed er karakteriseret ved:

Kammeratskaber/venskaber – at acceptere og sæt-

te grænser, opleve glæde i samvær med andre.

Fællesskab – *høre til i en gruppe og kende "koderne" for kulturerne og fællesskaberne, at være opmærksom på de små ting, der beriger fællesskabet.*

Læring – *udviklende læringsmiljøer, hvor børnenes sociale og faglige kompetencer stimuleres og udvikles.*

Stabil hverdag – *at have en hverdag, hvor der er struktur, kontinuitet og genkendelige processer.*

Socialisering – *at kunne agere i fællesskab med andre og kunne stå fast ved sine egne holdninger og værdier.*

Sundhedsfremmende tiltag er et af værktøjerne, der kan medvirke til at skabe sunde vaner hos børn, ligesom de kan fremme en sund og aktiv livsstil hos både børn og voksne og derved øge deres trivsel, velvære og livskvalitet.

Børn

Børnene tilbringer en stor del af deres vågne og mest energiske timer i dagtilbuddene, og medarbejderne ser børnene i en række betydningsfulde sammenhænge i hverdagen. Det er derfor af stor betydning, at sundhedsfremmende tiltag tænkes ind i børnenes hverdag i dagtilbuddene.

Bevidst kan der arbejdes med børnenes sundhed i dagtilbuddene ved:

- At børnene bliver inddraget i processen omkring

at planlægge og tilberede maden. *Eksempelvis ved at børnene lærer, hvor maden kommer fra, og hvad sund mad er, samt at børnene oplever, at kosten kan byde på mange forskellige smagsoplevelser, farver m.v.*

- At børnene bevæger sig, styrker deres balance og motorik samt lærer at navigere i kaos, fordi det er sjovt og i samvær med andre børn. *Eksempelvis ved at der i børnenes nærmiljø skabes rammer, der understøtter og fremmer børnenes glæde ved bevægelse.*
- At børnene kommer ud hver dag og bruger naturen og legepladsen omkring sig som en mulighed og et rum for fysisk udfoldelse, hvor deres motorik og kropsbevidsthed styrkes og deres sanser stimuleres. *Eksempelvis ved at børnene mærker de forskellige årstider og vejrforhold som regn, hagl, sne eller sol, at de stimuleres til at udforske nye sider af deres fysiske formåen samt ved at børnene lærer at sætte ord på oplevelser, følelser og sanser i naturen.*
- At børnene øver konkrete færdigheder, der gør dem i stand til at håndtere hverdagens udfordringer. *Eksempelvis ved at børnene inddrages i de praktiske gøremål, hvor de får lov til at prøve sig frem og eksperimentere på mange forskellige måder såsom at smøre mad, dække bord, selv lyne jakken og kravle op på puslebordet m.v.*

- At børnene lærer om hygiejne og kroppens funktioner, *således det bliver en naturlig del af børnenes hverdag at vaske fingre inden spisetid, tørre sin mund og næse m.v.*
- At børnene har mulighed for at få en stille stund i løbet af dagen. *Eksempelvis i form af middagslur, et stille rum/hjørne, hvor barnet slapper af og er i sit eget selskab, og hvor det mærker, at kroppen falder til ro.*
- At forældrene får kendskab til hverdagen i dagtilbuddene. *Eksempelvis ved at de får bedre indblik i og forståelse for madpakkens betydning, hvorfor påklædningen er så vigtigt, når børnene er ude i al slags vejr, hvordan børnene reagerer, hvis de ikke er udhvilede, når de møder i dagtilbuddene om morgenen m.v.*
- At forældrebestyrelser og forældrenævn inddrages i arbejdet omkring børnenes sundhed og sundhedsfremmende tiltag i dagtilbud. *Eksempelvis ved at sætte børnenes sundhed på dagsordenen og holde temaaftener, hvor der informeres om den sidste nye viden.*
- At forældrene støtter op om dagtilbuddenes formulerede sundhedspolitikker.

Forældre

Børnenes sundhed er et fælles ansvar mellem dagtilbud og forældre. Det er derfor vigtigt, at der er et samarbejde mellem forældre og dagtilbud om det enkelte barns sundhed, samt at det drøftes, hvilke forventninger, der er til hinanden.

Dette kan ske ved:

- At barnets sundhed er et tema i forældresamtalerne, hvor det kobles med barnets trivsel, samt at det løbende følges op i det daglige forældresamarbejde.
- At forældrene kan søge vejledning og rådgivning hos medarbejderne i dagtilbuddene om børns kost, motion, søvn m.v.
- At forældrene er bevidste om deres betydning som rollemodeller, samt om hvordan de sunde vaner skabes.

Ledelse

Sundhed skal tænkes ind i helheden i dagtilbuddene, således at sundhedsfremmende tiltag bliver en integreret del af hverdagen i dagtilbuddene både for børn og medarbejdere. Ledelsen skal i samarbejde med medarbejderne og forældrebestyrelsen tage stilling til, hvordan det enkelte dagtilbud arbejder med sundhedsfremmende tiltag.

Dette kan ske ved:

- At ledelsen sikrer, at der bliver udarbejdet en sundhedspolitik for det enkelte dagtilbud. *Ek-*

sempelvis ved at tage udgangspunkt i skabelonen til udarbejdelse af de pædagogiske læreplaner, således at børnenes sundhed bliver tænkt ind i helheden.

- At ledelsen sikrer, at den kost, der bliver serveret i dagtilbuddet efterlever Fødevarestyrelsens 8 kostråd for 3-5-årige.
- At ledelsen motiverer medarbejderne til at tænke sundhed ind i hverdagen i dagtilbuddene, således at de er gode rollemodeller for børnene.
- At ledelsen sikrer, at medarbejderne er opdateret i forhold til den nyeste viden omkring sundhed samt om såvel nationale som kommunale tiltag.
- At ledelsen støtter op omkring sundhedsfremmende tiltag eksempelvis fra medarbejderne og forældre.
- At ledelsen sikrer medarbejderne efteruddannelse i forhold til at arbejde med børnenes sundhed eksempelvis inden for bevægelse, ernæringsrigtig kost m.v.

Medarbejdere

Medarbejderne er sammen med forældrene de personer, der er tættest på børnene, og som børnene spejler sig i. De har derfor stor indflydelse på at skabe sunde vaner hos børnene, ligesom de i høj grad er med til at motivere og inspirere

børnene til at foretage de sunde valg. Det er ligeledes medarbejderne, der konkret skal iværksætte de sundhedsfremmende tiltag i hverdagen i dagtilbuddet.

Dette kan ske ved:

- At medarbejderne er bevidste om deres betydning af at være rollemodel. *Eksempelvis ved at ledelsen og medarbejderne drøfter deres rolle i forhold til at understøtte børnenes sunde vaner og lyst til bevægelse.*
- At medarbejderne tænker sundhed i hverdagen og arbejder med sundhed i forhold til den pædagogiske opgave.
- At medarbejderne forholder sig professionelt til den pædagogiske opgave ved at bakke op om de sundhedsfremmende tiltag både dem, der besluttet lokalt i dagtilbuddene, og de nationale, der anbefales af Fødevarestyrelsen, Sundhedsstyrelsen m.fl.
- At medarbejderne skaber inspirerende miljøer, der opfordrer til bevægelse, hvile, sunde kostvaner m.v.
- At medarbejderne samarbejder med forældrene i forhold til børnenes sundhed og kan vejlede forældrene samt henvise til sundhedsplejen.
- At medarbejderne trives i arbejdet og har overskud til dagen og arbejdet.

Børn med særlige behov

Alle børn har særlige behov, der skal understøttes med udgangspunkt i deres ressourcer og styrker. I tilgangen til arbejdet med børnene skal der være fokus på muligheder, succeser og ressourcer. Arbejdet med at understøtte børnenes udvikling og trivsel sker dels i dagtilbuddet dels i hjemmet. I dagtilbuddet sker forandringerne og indsatserne i læringsmiljøerne og i de sociale fællesskaber.

I det pædagogiske arbejde er der skærpet opmærksomhed på forskellen mellem børn med særlige behov og børn med behov for særlig støtte. Ved børn med behov for særlig støtte er der tale om børn, der i en periode kan have behov for særlig opmærksomhed og hjælp. Dette kan være børn med motoriske vanskeligheder, langsomt udviklede børn, børn med fysisk og psykisk nedsat funktionsevne samt børn med sociale og følelsesmæssige vanskeligheder.

Ved børn med behov for særlig støtte skelnes der mellem børn i vanskeligheder og børn med vanskeligheder, fælles er dog, at deres udvikling, læring og trivsel er truet.

Inklusion og integration er centrale begreber i det pædagogiske arbejde med børn med behov for særlig støtte.

Ved inklusion er børn med behov for særlig støtte inkluderet i den almindelige børnegruppe i dagtilbuddene. Her arbejdes der ud fra den relations- og ressourceorienterede og anerkendende tilgang. Børnene bliver stimuleret i læringsmiljøerne og i de sociale fællesskaber.

Ved integration er der tale om børn med behov for særlig støtte, hvis behov tilgodeses bedre i en specialgruppe eller ved hjælp af et særligt tilrettelagt støtteforløb. De indgår i et fællesskab med andre, har regelmæssig kontakt og opleves som en naturlig del af fællesskabet. Der er kun tale om en meget lille gruppe børn, som har disse helt specielle behov, og som fungerer bedst i små grupper.

Inden for en specialgruppes rammer kan der dog være tale om inklusion for barnet med vanskeligheder. Barnet oplever sig medregnet i den for barnet normale kontekst.

Inklusion er, i det omfang det er muligt, udgangspunkt ved udmøntning af særlig støtte. Det enkelte barns behov kan dog være af en sådan karakter, at der kan blive tale om specialgruppe eller individuel støtte i et integrerende miljø. Der skal altid udarbejdes individuel handleplan for barnet ud fra et helhedssyn.

Med **Nærmiljø** mener vi:

Det tilbud barnet allerede benytter, når der er tale om inklusion og individuel støtte

De eksisterende specialpædagogiske tilbud i kommunen eksempelvis specialgrupper knyttet til udvalgte daginstitutioner, når der er tale om børn med vanskeligheder, hvor en sådan specialpædagogisk indsats tjener barnet bedst.

I den pædagogiske sammenhæng arbejdes der inkluderende, ressource- og relationsorienteret med alle børn, herunder børn med særlige behov og børn med behov for særlige støtte.

Børn

Børn skal sikres en tidlig indsats i deres nærmiljø, således de via inkluderende og stimulerende læringsmiljøer og relationskompetente professionelle understøttes i deres udvikling, læring og trivsel.

I dagtilbuddet betyder det:

- At barn – barn relationen styrkes. *Eksempelvis ved at barnet støttes i dannelsen og vedligeholdelse af venskaber.*
- At barnet mødes i nærmeste udviklingszone, således læringsmiljøerne og aktiviteterne i dagtilbuddet tager udgangspunkt i barnets behov og ressourcer.

- At barnet oplever tryghed og nærvær i de relationer, hvori det indgår, hvilket understøtter barnets mulighed for at udvikle fleksibilitet og empati. *Eksempelvis ved at barnet kan mestre at være i forskellige relationer og læringssituationer med andre børn, samt at barnet kan skabe rum for andre og vise følelser.*
- At barnet oplever en helhed og kontinuitet i hverdagen. *Eksempelvis ved at barnet ikke hele tiden skal forholde sig til nye professionelle.*
- At barnet oplever at være en del af et fællesskab. *Eksempelvis ved at barnet støttes i de sociale samspil og i forskellige legesituationer.*

Forældre

Forældrene er barnets vigtigste ressource, og ved børn med behov for særlig støtte skal forældrene inddrages, inden en særlig indsats i dagtilbuddet etableres. Samspillet mellem forældre og dagtilbud er af stor betydning, og det er vigtigt, at der er gensidig respekt, tillid og tryghed i samspillet.

Dette kan ske ved:

- At forældrene har det overordnede ansvar, og derfor skal inddrages som en aktiv del af indsatsen. *Eksempelvis ved at de støtter op om barnets etablerede venskaber i dagtilbuddet.*
- At forældrene deltager i de tværfaglige møder og

bidrager med deres unikke viden om barnet.

- At der er fokus på de ressourcer, kompetencer og muligheder, der er til stede i familien.
- At forældresamarbejdet er kendetegnet ved en anerkendende tilgang, empati og forståelse for familiens situation.
- At der er et kontinuerligt og respektfuldt samarbejde med forældrene, hvor der eksempelvis kan indgå vejledning, læring ved videometoder m.v.
- At forældrene får mulighed for at møde ligestillede forældre. Eksempelvis ved at etablere netværk m.v.

Ledelse

Dagtilbuddene har dagligt en meget tæt kontakt både med børnene og deres forældre, som i høj grad giver mulighed for et tæt forældresamarbejde omkring børnene. Dagtilbuddene har ligeledes en unik mulighed for tidligt at iagttage barnets særlige behov og iværksætte indsatser og tiltag tilrettelagt efter barnets behov.

Dette kan ske ved:

- At ledelsen har det overordnede ansvar for, at rammerne i dagtilbuddet understøtter børnenes udvikling og trivsel herunder børn med behov for særlig støtte.
- At ledelsen skaber en forståelsesramme og et fælles sprog om inklusion og integration.

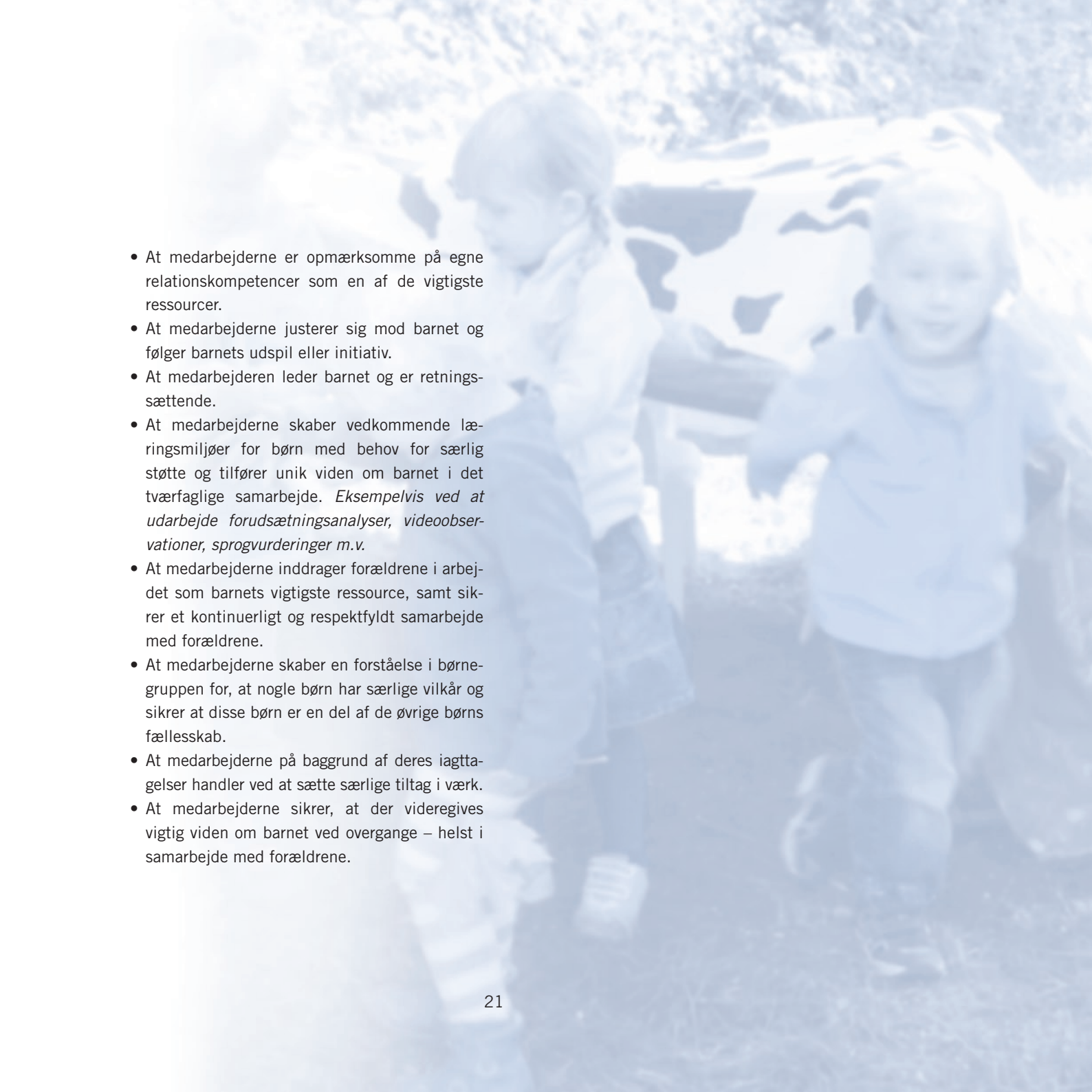
- At ledelsen skaber rammerne for refleksion og udviklende læringsmiljøer.
- At ledelsen skaber rammerne for et fagligt fællesskab med plads til forskellighed.
- At ledelsen koordinerer og understøtter et ligeværdigt og respektfuldt tværfagligt samarbejde, der medvirker til at sikre en helhed omkring barnet i det tværfaglige rum.
- At ledelsen understøtter udvikling og opkvalificering af medarbejderne i forhold til at arbejde inkluderende, anerkendende og relationsorienteret.
- At ledelsen selv indgår i refleksive og understøttende fora med andre relevante samarbejdspartnere.

Medarbejdere

Medarbejderne i dagtilbuddene ser børnene hver dag i en række betydningsfulde sammenhænge, og de iagttager de relationelle, sociale og pædagogiske sammenhænge og disses betydning for barnets udvikling. Medarbejderne kan på baggrund af deres iagttagelser iværksætte et tværfagligt samarbejde omkring barnet med henblik på at etablere en tidlig indsats.

Dette kan ske ved:

- At medarbejderne arbejder ud fra et anerkendende helhedssyn og tager udgangspunkt i det enkelte barns behov, ressourcer og muligheder.

-
- At medarbejderne er opmærksomme på egne relationskompetencer som en af de vigtigste ressourcer.
 - At medarbejderne justerer sig mod barnet og følger barnets udspil eller initiativ.
 - At medarbejderen leder barnet og er retnings-sættende.
 - At medarbejderne skaber vedkommende læringsmiljøer for børn med behov for særlig støtte og tilføjer unik viden om barnet i det tværfaglige samarbejde. *Eksempelvis ved at udarbejde forudsætningsanalyser, videoobservationer, sprogvurderinger m.v.*
 - At medarbejderne inddrager forældrene i arbejdet som barnets vigtigste ressource, samt sikrer et kontinuerligt og respektfyldt samarbejde med forældrene.
 - At medarbejderne skaber en forståelse i børnegruppen for, at nogle børn har særlige vilkår og sikrer at disse børn er en del af de øvrige børns fællesskab.
 - At medarbejderne på baggrund af deres iagttagelser handler ved at sætte særlige tiltag i værk.
 - At medarbejderne sikrer, at der videregives vigtig viden om barnet ved overgange – helst i samarbejde med forældrene.

